

Rejtély, kohó, ajtónálló

ESSZÉ BARÁTSÁGRÓL ÉS MŰHELYRŐL

„Amióta meghalt, nem tudok mit kezdeni azzal a gondolattal, hogy én nem tudom hány évtizede dolgozom egy szövegen, s ezt ő nem fogja tudni elolvasni. Már haldoklott. Tulajdonképpen a jó ízlést, a neveltetésemet kellett volna félretennem, de nem tudtam félretenni, és csakis ezért nem mondtam neki, hogy én most átküldöm neked ezt az ezernégyszáz oldalt, úgy ahogy van, és olvasd meg el, kérlek. De ha egyszer meghal, minek olvassa el? Csakhogy akkor minek írok én, vagy minek olvasunk? Ha egyszer meghalunk.”¹

Ezzel a Nádas-válasszal kellene valamit kezdeni, hogy a barátság–műhely–halál tengelyen elhelyezzük a Petőfi–Arany-barátságot. Mégpedig azért, mert azt hiszem, egy kicsit túlhajszoltuk ezt a Petőfi-meghal–Arany-egyedül maradt-dolgot. Szerencsére Nádas ma is él, és ami a legfontosabb, dolgozik, sőt, a *Párhuzamos történeteket* éppúgy ki merészelte adni a kezéből, mint ahogy a *Világlo részle-*

teket is meg merészelte írni. Arany is jóval Petőfi halála után írta meg például az *Őszikéket*.

Még az sem biztos, hogy a barátság kizárólag két hasonló színvonalon, hasonló minőségérzékkel és világlátással működő ember között válhat műhellyé. Kundera fejtegeti, Max Brod mennyire nem értette Kafkát, holott barátok voltak, és Kafka halála után Brod mindent megtett, hogy Kafkát ismertté tegye.² Másfelől Háy János hosszan sorolja, miben különbözik Arany Petőfitől, de világos, hogy a hasonlóságok a fontosak, pontosabban az az egyszerű tény, hogy minden különbség ellenére (vagy éppen azok miatt) egymásra találtak.³ Mert kétségtelenül barátok voltak, és már maga a barátság kezdete is annak volt köszönhető, hogy Arany megírta a *Toldit*, és Petőfi ezt a maga villámsújtásszerű modorában észrevette. Kettejük családja-szerel-

me-mindene ezen a megnyitott zsilipen keresztül áramlott a barátság már meglévő medrébe.

Azt hiszem, túlértékeljük vagy túlsúlyosítjuk a halál mozzanatát, vagy éppen a barát személyét. Sem Arany, sem Nádas bánatának őszinteségét nem vonhatom kétségbe, ám maga a Nádas-interjú idézett részlete hangsúlyozott, bár kordában tartott nárcizmusról árulkodik. Arany nárcizmusával másképp állunk, de életben maradt, élnie kellett, mást is szeretett – és akkor már írt is. Megírta *A honvéd özvegyét* is, hogyne, de annyi mindent még! A halál pontszerűsége, akárcsak a végletes érzelmeké (melyekre Arany amúgy sem volt hajlamos) az, ami: orgonapont, mely kitarat ugyan egy ideig, de aztán csak elhalkul, míg végül elhal.

A létező és természetesen nagyon komolyan veendő különbségek (a kor és a korszak, a kultúra különböző állomásai, irányzatai közötti eltérések) ellenére mindenütt ezt látjuk. Goethe megsiratja Schillert, de huszonhét évvel túléli, és a halála után írja meg a *Faust* két részét (1808-ban, illetve 1832-ben). A romániai Nagyszebeni Irodalmi Kör tagjai közül Ion Negoitescu irodalomtörténész harminchárom évvel túléli Radu Stancát, a kör másik nagy alakját, a költőt és drámaíró. Montaigne huszonkilenc évvel túléli Étienne de

la Boétie-t. Fejtő Ferenc és Faludy György egy életen át József Attilára emlékeznek.

A momentumok momentumok maradnak. Ezek közül az egyik legfontosabb a barátság kialakulása, a másik a mindig megismétlődő, el soha nem kerülhető halál, melynek azonban mindig megjósolhatatlan a pillanata. Mindkét pillanat örökre megformálja az embert, és a gondolkodás, a lelki alakulás törvényei szerint mindkettő referenciává válik, a barát egy-egy gesztusával, mondatával, jóslatával együtt. *A honvéd özvegye* tulajdonképpen a *Szeptember végén* párverse. Faludy György folyvást emlegette, hogy alig néhány kocsival jöttek le a gyászolók József Attila temetésére, aki később a magyarság nagy költőjeként kanonizálódott. Ionesco emlékezett Cioran és Eliade második világháború előtti bűneire, mégis így írt: „Végig gyűlöltem őket; harcoltam ellenük; ők is gyűlöltek engem – de nélkülük, ellenségeim nélkül, egyedül érzem magam. Arra ítéltettem, hogy gyűlöljem őket, és össze legyek kötvélük: kivel folytassam a párbeszédet? Ugyanazzal a jellel vagyok megjelölve, mint ők.”⁴

Ez utóbbi idézet már egy bonyolultabb problémát is felvet, mely talán jellegzetesen XX. századi: hogyan térnek vissza, visszatérhetnek-e egyáltalán a barátok egy olyan barátságba, melyet a gyűlölet repesztett

meg és cibált szét? Cioran, Eliade és Ionesco példája egyértelműen azt mutatja, hogy igen (egy a Place de Furstenbergen készült fénykép, melyen hárman pipáznak és beszélgetnek, szépen tanúsítja ezt). Igaz, ők viszont nem hoztak létre műhelyt.

Különbséget kell azonban tennünk *konkrét* és *örökölt* műhelyek között. A barátság, akárcsak a mester–tanítvány viszony, ott kering az emberben, meghatározza a döntéseit. „*A világ összes okfejtésének hatalma sem tudna megrendíteni abban a bizonyosságban, hogy barátom szándékai és ítéletei az enyéme*” – idézi Montaigne-t szép esszéjében Radnóti Sándor.⁵ Korunk megmutatta, milyen nehéz igaz embernek maradni az éles helyzetekben, és Montaigne-től nem kérte Étienne de la Boétie, hogy ölje meg a lányát (erre az eshetőségre vonatkozik a mondat). I. D. Sirbu, a már említett Nagyszebeni Irodalmi Kör tagja, visszaemlékezéseiben elpanaszolta, hogy Ștefan Augustin Doinaș, egy másik nemzedéktársuk, nem állt vele szóba a diktatúra alatt. Ehhez azonban hozzá kell számítani a Ceaușescu-éra perverzióját: Sirbu börtönviselt volt, Doinașról meg utóbb kiderült, hogy a Szekuritáté szorongatta. A vonakodás tehát talán mély morális döntést takart: nem akarta, hogy a barátját besúghassa. Másfelől viszont Ottlik Vas Istvánt bújtatta, hogy aztán egy életen át üvöltözhesse egymással.

Az én barátom valamikor 1998-ban mondta, igyunk meg hetente valamit. Azóta megiszunk, amikor tudunk, és egyszer írt egy levelet, mely így kezdődött: „Kedves Péter, kérlek, vedd nagyon komolyan, amit most mondandó vagyok”. Ezek után pontokba szedve következett az, hogy nőjek végre fel, szerezzem meg a magabiztosságomat, máris idősebb vagyok, mint József Attila, amikor meghalt. József Attila Fejtőnek mutatta meg azokat a szakaszokat, melyekből barátja tanácsára az *Eszméletet* megírta, s ha erre hivatkozva makacskodni kezdek, nemcsak a barátomat veszítem el, hanem önmagam is. És ez az, amire békeidőben bizton számíthat az ember: hogy a barátja meghallgatja, kíméletlenül megmondja a véleményét (hiszen éppen azzal kíméli, hogy nem hazudik neki), a javát akarja, bár nem beszél erről, és nem él vissza ezzel. A barátság tehát az igényelt ellenvélemény szabadsága is.

„Petőfi elesett, halála a szükség-szerű pillanatban jött, ahogy a nagy életek szoktak véget érni: ha egy pár héttel tovább él, idegen ember egy idegen világban.”⁶ De nem mindenki hal meg a megfelelő pillanatban, s az életben maradt barát legfontosabb feladata (Shakespeare-től is tudjuk) elmesélni az elhajózott történetét. Ez konkrét emlékek megírásán, elő- és utószavak elvállalásán, emléktáblák felavatásán kívül azt is jelenti, hogy

döntéseinket valamiképpen (és itt nem lehet mással érvelni, mint a belső iránytű meglehetősen inflálódott szimbólumával) ahhoz a szellemhez és szellemiséghez mérjük, ami ketten (esetleg többen) voltunk, közben persze folyamatosan küszködve a kéttel, hogy vajon tényleg így akarta volna-e ő vagy az a dinamika, ami közöttünk létrejött, vajon mit szólt volna az egészhez. A színvonal nem öröktől fogva adott, kőbe vésett dolog, s a vélemények ütköztetése közben mindig eszünkbe jut, mi lenne az ő véleménye.

Fájdalmasabb dolog egy barátság felbomlása. Az Erdélyben maradt, illetve Budapestre költözött, ma már a hetven-, nyolcvanéves nemzedékhez tartozó írók-művészek-filozófusok egy része (Ágoston Vilmos, Balla Zsófia, Bodor Ádám, Orbán György, Selmeczi György, Szilágyi N. Sándor, Tamás Gáspár Miklós stb.) jóbarátok, jó barátok voltak, és az 1989 utáni, egyre élesedő közhangulatban legnagyobb csalódásukra kiderült, hogy sokuknak alig van közük egymáshoz. Ha valaki elolvassa Balla Zsófia két remekét, az 1980-as *Második személy* című kötetben közölt *PaterNostert* és az először a *Holmi* 2008 áprilisi számában megjelent *A nyár barlangját*, érzékelheti a különbséget összetartás és széthullás között. Kiderült, hogy nem a kommunista

diktatúra ront bele egy barátságba, hanem a demokrácia – esetükben mindenképpen ez történt.

Soha nem bomlik viszont fel az a barátság, melyet nem az őszinteség és az üde érdeklődés fűz össze, hanem az érdek. Legnagyobb sajnálatomra ez is egy erdélyi körrel illusztrálható, a Kárpát-medencei Tehetséggondozó Kft. köré csoportosult, egykor a nácizmust és a kommunizmust egyaránt gyűlölő, a vágáns költő szerepében tündöklő Faludy Györggyel flangáló figurákkal, akik villámgyorsan a politikai hatalom közelébe rendeződtek, és a kamarilla tagjaivá váltak. Nem kell kételyek között őrlődni, hiszen pontosan tudjuk, mit szól a barát mindehhez: a markát tartja.

De barátság-e még egyáltalán ez a cinikus viszony? Romantikusan vagy éppen szentimentálisan hangozhatnak, mégis azt mondom, hogy nem. Nem azért, mintha a barátság a nemzet vagy a hősiesség köré rendeződne (ez a tévedés a Petőfi–Aranybarátság egyik káros hozadéka), sem azért, mintha költő csakis „tisztá ember” lehetne (ez viszont Petőfi életének és halálának káros hozadéka), hanem azért, mert ha két ember mindig ugyanazt gondolja, akkor egymás cselédei. Ez nem egy apodiktikus kijelentés: magából a gondolkodás természetéből következik, hiszen a gondolkodás hullámzik, apály és dagály ritmizálja, körülfolyja a tárgyát, visszatér hozzá,

egyre mélyíti. A barát nem óvakodik ellenvéleményt formálni, hiszen a barátság a biztonság terepe, ahol bármi elmondható: ezen alapul az égsz. Nádas nem azért küldte volna el az ezernégyszáz oldalát, hogy Balassa azt mondhassa, remek. Ez a remény minden művészen ott él, de úgy számítani rá, mint amihez kétség sem férhet, olyan ostobaság és immoralitás, ami megszünteti a barátságot, amely nem szélhámosság szerződése, hanem érzékeny emberek egymás iránti feltétlen, érdek nélküli és őszinte szeretete.

Egy 2000-esten valamikor a kilencvenes évek közepén-végén Kennedy János elmesélte, hogy a *Holmi* azért jött létre, mert a barátai megakarták menteni Réz Pált, aki a felesége halála okozta depresszióban vergődött. A *Holmi* a rendszerváltás egyik legnagyobb ajándéka volt, többek között nagy barátságok műhelye. Domokos Mátyás és Réz Pál között már sokkal régebben kialakult a barátság, de például Réz és Kovács András Ferenc között már a *Holmi*-nak köszönhetően jött létre. A Jászai Mari tér 4/a, melyben megbízható tanúvallomások szerint a Vasék házánál is többen fordultak meg, a kortárs magyar irodalom műhelye volt, a műhely kohója pedig az a kör, mely a különböző barátságokból összeállt. Gondolom, ugyanígy működhetett annak idején Gertude Stein párizsi szalonja vagy a Bloomsbury-kör.

Mindezek a helyeken, mint a Place de Furstenbergen, mint a kolozsvári Sétatéren, mint Weimarban és Szókratész mellett, *beszélgetni* lehetett: sétálni a kultúrában, a gondolkodásban, megütközni szellemi fegyverekkel, ugrani háló nélkül. A barát úgylis kifeszítette: Réz Pál meséli a barátjáról szóló nekrológban,⁷ hogy amikor egyszer közéleti dolgon összevesztek Domokos Mátyással, Kormos Juhász-paródiáját idézte neki: „Juhász, Juhász, rímgörgető Yukon, / ne vesszünk össze egy bitang juhon”, és megkérdezte, vajon a politika-e a bitang juh az ő esetükben, amire persze Domokos kapcsolt, és másról kezdtek beszélgetni.

Mert ez is a barátság, és talán ez a legfontosabb benne – sokan, akik úgy képzelik, barátságban élnek, valójában valami másban, mert soha nem ugranak. Anélkül, hogy kockázatot vállalna az ember, nincs barátság. Aki mindig vigyáz a véleményére, az nem tud barát lenni. A barátságba véleménymegvető bátorsággal kell belevetnünk magunkat.

Éppen ezért a barátság, ahogy én értem, kizárólag inspiráló lehet. Minden megtörténhet, és a XX. századtól azt tanultuk, sajnos meg is történik. A barátság azonban az a hely, ahol jó dolgok történnek, ahol a bizalom soha nem árultatik el, és ha mégis, keményen el kell számolni

ezzel; ahová mindig visszatérhetünk, sőt, vissza kell térnünk, mert minden lelki és szellemi mozdulatunknak szüksége van rá, hogy ott lehessünk. Második világháború, 1956, 1989, magánéleti és közéleti válságok – a barátság mindent túlél, mert csodásan működik. Igazán szép lenne, ha ez tényleg így lenne.

A barátságnak, ha szerencséje van, mindene aranykor. Az Ottlik–Vas barátságban az ordítózások ellenére ez végig így lehetett. Ionesco levelében már némi fanyarság vegyül az emlékezésbe, akárcsak abba a vallomásba, mely szerint nem tud másokkal barátkozni. A *Toldi* és a *János Vitéz* költője között ugyancsak aranykori viszony volt. A Nagyszebeni Irodalmi Kör tagjainak barátsága (egy aljas diktatúrának „köszönhetően”) elsorvadt: Negoïtescu, aki homoszexualitása miatt is veszélyben volt, Münchenbe emigrált, Sîrbu, mint mondtam már, politikai fogoly lett, Radu Stanca már korábban meghalt, a többiek szétszéledtek, óvatosan kommunikálhattak csak egymással.

A 2015-ös EB-döntő hosszabbításában Cristiano Ronaldót lecserélték, és Éder a 109. percben bombagólt lött. A frusztráló barát rettentő jelenség, a lázadások még rettenetesebbek. Ismeretes Gauguin és Van Gogh összekülönbözése, majd Gau-

guin elrohanása, Csehov és Sztanyiszlavszkij levélben is folytatott vitái az előbbi darabjainak bemutatókora, Kosztolányi és Babits elhídegülései. Minden reményünk dacára nagyon is előállhat az a helyzet, amikor úgy érezzük, a barátunk nem ért meg bennünket. Ez persze rendkívüli frusztráció, mert az a hangulat kíséri, hogy talán soha nem is értett semmit. Hasonló kiábrándulásból fakadhat Petőfi *Vörösmartyhoz* című verse, bár az a mesterből lett barát esete.

Igaz viszont az is, amire már utaltam: az élet nem osztályozható megnyugtatóan. Ki a mester, hol a barát? Nem lehet folyamatosan felnézni a „mesterre”, hiszen éppen azért, mert közel enged magához, már látjuk azt is, hogy ő is ember. Egy mester és egy barát közötti különbség talán ebben ragadható meg: a mester többnyire valamiféle kacérságból válik baráttá, valójában elvárja, hogy a továbbiakban is bálványozzák, s ezzel az elvárással ő maga sincs tisztában, ő maga is csak éles helyzetekben szembesül. Constantin Noica filozófus, a 27-es nemzedék nagy alakja, a kommunizmus legsötétebb éveiben tanítványi kört alakított ki magának a Nagyszeben fölötti Păltinișen, melyhez Gabriel Liiceanu és Andrei Pleșu is hozzátartozott, a mai román szellemi élet híres személyiségei. Amikor a fiatalok odautaztak, Noica nem átalotta megmondani nekik, hogy az

irodalmat „másodrendű dolognak” tartja a magaslati filozófiával szemben, és hogy mindenki, aki mással is foglalkozik, mint a „komoly” dolgokkal, az „szatócs” – miközben napi sétáira elkísérték a „fiúk”, és tüzet raktak vele. Babits és József Attila „ügye” közismert, Mészöly és Nadas barátsága, mely a feszültségek ellenére Mészöly haláláig megmaradt, szintén.

Mi is hát a barátság? Két külön mátrix találkozása, elemeik összekeveredése; mátrixoké, melyek nemcsak tudják, hanem tiszteletben is tartják a különbözőségüket. Mi a műhely? Az a konkrét vagy virtuális tér, amelyben a mátrixok hatnak egymásra, inspirálják és formálják egymást, amely nagyon üressé válik az egyik távozásakor, bár még lüktet a helye.

Ezek csupán közelítések, találgatások egy olyan jelenséghez, vagy inkább egy olyan jelenség margójára, amely, mint annyi fontos jelenség, meghatározhatatlan. Az biztos, hogy a barátság létező valami, és hogy az istenszeretettel és a szerelemmel együtt azok közé a „valamik” közé sorolandó, melyek nélkül kevésbé lenne érdemes élni. Ha nem vagyunk pszichopáták, akkor szükségünk van arra, hogy másban moshassuk meg az arcunkat, ahogy szépen mondta az a költő, akinek sajnos nem le-

hettek elegek a barátok. Szerencsés esetben beérjük velük, hiszen oldják a magányunkat, megizmosítják lan- kadó önbizalmunkat, eligazítanak a kételyeinkben már pusztán azzal, hogy megosztják velünk a magukét, nehéz helyzetekben megkönnyítik a döntéseinket, melyek következményeit úgyis egyedül nekünk kell elviselnünk. Abba a térbe, ahol az ember a szöveggel küszködik, s amely olyan, mint az a réteg, mely a levegő és a víz közötti érintkezési felületen húzódik, ebbe a térbe tehát nagyon nehéz beengedni valakit, mint Hervay Gizella mondja, egész lényünkkel feléje kell fordulni, minden hátsó gondolat, minden óvatosság nélkül átadni neki magunkat, őt magát önmagához, a jobb, az igazi önmagához mérni, nem a saját szempontjainkat erőltetni rá. Ez nagy lelki gyakorlat, melynek során saját nárcizmusunkkal, önzésünkkel, félelmeinkkel és kudarcainkkal kell számot vetni. És még vissza is lenghet az inga, hiszen nem várhatjuk el, hogy ez majd „elég lesz” neki: nem vethetjük be máskor, más helyzetekben annyira kedves és hasznos érzelmi zsarolásainkat. Menet közben kell, ha nem is lelket, de viszonyulást cserélnünk, és belátnunk, hogy igaza van, ami persze nem egy távoli általános igazság megpillantása, csak a nagyon személyesé és nekünk valóé, mint az, amikor Jესua azt válaszolja Pilátusnak: „az igazság mindenekelőtt az, hogy tenéked,

hégemón, fáj a fejed”. Az, akinek az a legfőbb célja, hogy neki legyen igaza, és aki ezért éppen csak azt nem látja, akik valóban vagyunk, az nem lehet a barátunk, bármennyire is szeretnénk ellenőrizni a látványt.

De talán éppen erről is szó van: szeretünk felengedni, szeretjük megengedni, hogy valaki, akit arra érdemesnek tartunk, befurakodjon a pókok és a maszkok közé, különben minden energiánkat arra kellene fordítanunk, hogy ezeket pontosan és funkcionálisan megőrizzük. Azt hiszem, egy örök ajtónálló nem lehet igazi barát; ki kell tárnunk az ajtót, lehetőleg minél szélesebbre.

Mint minden fontos érzelm vagy viszonyulás, a barátság is külön világot teremt – Radnóti Sándor szerint

„a nyilvánosság felé fordul, de meg is változtathatja stratégiáját, kódjait, s közelíthet az előbbieik felé.”⁸ Az „előbbieik”-en az esztéta az istenszeretetet és a szerelmet érti, én azonban úgy gondolom, hogy a vessző utáni rész igazabb, én legalábbis így élem meg. Éppen, mert beengedjük a magunk személyiségébe, mely nélküle nem is lenne már ugyanaz, a baráttal a többiek előtt ismeretlen (főleg gesztus)nyelvet dolgozunk ki, és olyan emlékeket őrzünk, melyek akkor is kizárólagosak, ha esetleg mások is ott voltak, amikor szertettünk rájuk.⁹

A barátság gyönyörű és meghatározhatatlan, de ettől még nem kevésbé és nem kevésbé létező lelki és szociális jelenség. Világ a világban.

JEGYZETEK

1. *A szabadság hűvöse. Nagyvizit Nádas Péternél.* <http://www.litera.hu/hirek/a-szabadsag-huvose>. Letöltve 2018. január 2-án.
2. L. a Szent Garta kasztráló árnya című fejezetet. Milan Kundera: *Elárult testamentumok.* Európa, Bp. 1996, 35–53. Réz Pál fordítása.
3. „Petőfi a nép, Arany a nemzet, Petőfi a forradalom, Arany a tradíció, Petőfi a haladás, Arany a nyugodt reformok, Petőfi a népi költészet, Arany a nemzeti, Petőfi az alanyiség, Arany a tárgyiasultság, Petőfi a hevültség, Arany a nyugalom, Petőfi a zsenitu-

dat, Arany a tanulás, s persze Petőfi a nemzetbe épp belépő új seprű, Arany a törzsökös tag. Kettejük barátságában megképződik a haza és haladás eszménye, a részleges együttállás, s persze a fogalmak mögé bepakolható ideológiai különbségek is.” L. Háy János: *Írjak, ne írjak. Arany János.* Alföld, 2017/8.

4. Idézi Matei Călinescu. Uő: *A 27-es nemzedék. Ideológia és barátság.* Demény Péter fordítása. Korunk, 2001. október.
5. Radnóti Sándor: *A barátság filozófiája.* Holmi, 2013. november.

6. Szerb Antal: *Magyar irodalomtörténet*. <http://mek.oszk.hu/14800/14871/14871.pdf>. Letöltve 2018. január 2-án.
7. Réz Pál: *A ringatózó fák alól*. Holmi, 2006. szeptember. <http://www.holmi.org/2006/09/rez-pal-a-ringatozo-fak-alol>. Letöltve: 2018. január 3.
8. Uo.
9. Teljes „igazi” nyelvet teremtő barátságokra is tudunk példát különben, a

kolozsvári bölcsészkaron 1990 és 1994 között alakult Éber-társaságát, melynek tagjai, Balássy Csaba, Hubbes László, Jánk Károly, Vermesser Levente és Vida Gábor (a négy utóbbi a mai napig ír és közöl), egyedi szótárt dolgoztak ki, sok hapax legomenonnal, illetve olyan szavakkal, melyek nem azt jelentették, amit a „köznyelvben” szoktak.

Szeretettel várjuk Arany-napunkra március 4-én délután 4-től estig a Petőfi Irodalmi Múzeumban! A Szépírók Társasága és a 2000 közös rendezvénye

4 óra

Kis keresztem / Hogy szereztem?

A humoros Arany János

Mesterházi Mónika, Szabó T. Anna, Takács Ferenc, Várady Szabolcs beszélgetnek Arany humoráról.

A beszélgetést vezeti: Margócsy István

fél 6

Új Toldiász

Ágnes asszonyok és Szondi-apródok a magyar irodalomban és a valóságban
Evellei Kata, Parti Nagy Lajos, Szilágyi Márton, Visy Beatrix beszélgetnek
mai Arany-figurákról

A beszélgetést vezeti: Dánél Mónika

7 óra

Az Arany Pályázat díjkiosztója, felolvasó-est a nyertes pályaművekből

A belépés díjtalan. Szeretettel várjuk!

Petőfi Irodalmi Múzeum, Budapest, V. kerület, Károlyi utca 16.

Fotó: MTI / Lakatos Péter

Támogatók: Arany János Emlékév, EMMI, NKA

VIDÍTÓ KEDVEZMÉNYEK!

Ne búsuljon tovább!

A Magyar Narancs-olvasókártyával akár több ezer forintot is spórolhat kedvenc helyein.

Rendelje meg most **11 288 forint kedvezménnyel*** mindössze 19 860 forintért a Magyar Narancsot, és legyen Ön a legtöbb helyen **20 százalék kedvezményre** jogosító „Olvasókártya”!

Már csak ezért is érdemes egy évre előfizetni!

*Az áruspéldányhoz képest.

Az előfizetés lejártáig 20% kedvezményt nyújt:

Bethlen Téri Színház • Cirko-Gejzír • Fonó
Budai Zeneház • Írók Boltja • Jurányi
Produkciós Közösségi Inkubátorház • Katona
József Színház és Kamra • Ludwig Múzeum
• Nemzeti Táncszínház • Örkény Színház •
Petőfi Irodalmi Múzeum • Széké Színház •
Trafó • Zsolnay Örökségkezelő (Pécs)

10% kedvezményt nyújt:

Tranzit Art Café

7% kedvezményt nyújt:

Líra Könyvesboltok

magyarnarancs.hu/elofizetes

MAGYARNARANC'S

AJÁNDÉKOZZON ÉLET ÉS IRODALMAT!

Lepje meg családtagjait, barátait, üzletfeleit
Élet és Irodalom-előfizetéssel!

Rendelje meg igényes grafikai kivitelű ajándék-
utalványunkat, s adja át annak, akit tartalmas
és maradandó ajándékkal kíván megtisztelni.

Hónapokon át mindig Önre emlékezteti majd őt
a hetenként érkező *Élet és Irodalom*.

Az ajándékutalvány
megrendelhető,
illetve megvásárolható
a szerkesztőségben:

1089 Budapest,
Rezső tér 15.,
tel.: 210-5149,
210-5159,
fax: 303-9241,
e-mail:
lapterjesztes@es.hu,
es@es.hu

Az előfizetés díja: negyedévre
6300 Ft, fél évre **10 800 Ft**,
egy évre pedig **19 860 Ft**

ÉLET ÉS IRODALOM
IRODALMI ÉS POLITIKAI HETILAP

